

médész nagyobb dicsőségére –, hogy mekkora a fejünk, és másnap olvashattuk a rangsort a fizikai előadó aijtáján? ...

Nem tudom, hiszen «csak játszottunk», és ő remek játszótárs volt, a legidősebb játszótársunk. De azt tudom, hogy életemben nem volt annyi vidám percem, mint eze- ken az együttléteken. S ezért szerettük és tiszteltük őt.

Pedig nem követelte meg a tiszteletet: »a tanár éb- ressen tiszteletet a természet dolgai, az emberiség nagy teljesítményei iránt, minden egyéb tisztelettel azután lesz, ami lesz.« Mint például 1954 tavaszán, amikor Vermes tanár úr megkapta a Kossuth-díjat, és mi kamaszos eset- lenséggel felköszöntöttük. Ránk nézett előre hajtott fejjel a szemüvege fölött és ezt mondta: »Minek ez? Dolgozzunk talán, kérem« – de a szája sarkában mosoly bujkált. (A *Szabad Nép* 1954. március 18-i száma is »felköszöntötte«.)

Jómagam az érettségi után még egyszer „dolgoztam” együtt Muki bácsival: a júniusi részleges napfogyatkozás- kor itt, a gimnázium utcai lépcsőin követve távcsővel és fényképezőgépekkel a jelenséget.

A következő években én a bukaresti tudományegye- tem fizika karán folytattam tanulmányaimat, így nem ér- hetett az a szerencse, hogy az egyetemen is tanítványa legyek a Tanár úrnak. Csupán a nyári szünetekben, haza- téréseimkor találkoztunk – tehát ritkán. Lelkesedése, ala- possága, mozgékonyága még mindig a régi volt, de egy parányi keserűséget már lehetett érezni a hangjában, mely az évek múlásával egyre növekedett.

Azután, hogy itthon megkezdtem tanári pályámat, többször fordultam hozzá szakmai tanácsért személyesen vagy levélben. Egyszer ő is fölkeresett a munkahelye- men, és az ezután írt leveléből megtudhattam – megtud- hatjuk –, hogy még a Kossuth-díj sem adhat védelmet a bürokrácia ellen (ld. a mellékelt levél másolatát). Hát nem döbbenetes?!

A múltó évek során azonban nagy-nagy örömmel ta- pasztaltam, hogy a szakmai és a közmédia is tisztelettel és szeretettel vette körül, nem felejtkezve meg róla.

75. születésnapjára a *Népszabadságban* megjelent méltatásból idézem e néhány mondatot: „Ő csoda. Cso-

dálnivaló. Követni is lehetne persze, de ez szinte lehetet- len. Azért, tanár urak, a gyerekek nevében kérem próbál- ják meg.”² 1983-ban *Vermes tanár úr és a bálnabangok* címmel jelent meg egy meleg hangú méltatás az *Esti Hír- lapban*.³ 80. születésnapján engem ért az a megtisztelte- tés, hogy a *Fizikai Szemlében* köszönhettem. A legna- gyobb lélegzetű írás azonban *Staar Gyula*⁴ tollából szü- letett *Az örökéő* címmel, és a *Forrásban* jelent meg 1989 áprilisában. Egyetlen mondatot emelnék ki a mintegy húsz oldalnyi írásból, egyetlen mondatot, melyben Ver- mes tanár úr a következőket válaszolta a szerző kérdésé- re: „Az okos tanár, remélem, sohasem követ szolgálai- an egy tankönyvet. Még a sajátjait sem.”

Halála – mint mindenkit – engem is lesújtott, de némi lelki békét adott annak tudata, hogy oly sok nemzedék- nek nyújthatta át humánumát, erkölcsi tartását, szakmai igényességét. És nagy megnyugvással láttam, hogy az „utódok” nem felejtették el ezt, és nagyon sokféleképpen igyekeztek megőrizni Vermes tanár úr – Muki bácsi – emlékét. Sopronban a nemzetközi középiskolai fizikaver- senyt nevezték el róla, már 1990-ben, alapítványok jöttek létre, egy csepeli általános iskola fölvette a nevét, sírjára művészi sírkövet helyeztettek. A Jedlik Ányos Gimnázium alapításának 50. évfordulóján Vermes-emléktáblát avatott a Tanár úr szertáránál, a folyosón. És most ez a szép centenáriumi ünnepség!

Volt azonban még egy megemlékezés a Tanár úrról, ezt azonban tudatosan hagytam a végére, a személyes kötődés okán, mivel a *Vermes tanár úr* című, 2000-ben megjelent könyv szerzője, *Róth Ágnes* egykor tanítvá- nyom volt.

Így lett számomra kerek a Vermes-világ.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Vastagh György, volt jedlikies diák
Lóczy Lajos Gimnázium, Balatonfüred

² *Pintér István* újságíró, volt tanítvány

³ *Molnár Gabriella* újságíró

⁴ A *Természet Világa* főszerkesztője. (Az interjú még 1987-ben készült!)

EMLÉKEZÉS VERMES MIKLÓSRA

Vermes Miklós tanár úr 1952-ben, egy nyári napon jelent meg először az iskola irodájában. Azon a héten éppen én voltam az iskolatitkár mellé beosztott ügyeletes tanár. Bemutatkozott, s mondta, hogy őstől itt a csepeli Jedlik Ányos Gimnáziumban fog tanítani, aztán így folytatta: *Kérem, hogy az iskolavezetés rendeljen számomra egy te- herautót – lehet kettőt is –, és lehetőleg azonnal, mert el- intéztem, hogy a Fasori Evangélikus Gimnázium fizika- szertára anyagának egy részét ide, ebbe az iskolába el- hozhatom.* Elintéztük, amit kért, és ő 3 napig szállított. És abból, amit elhozott, berendezte birodalmát. Ettől kezdve végig, amíg köztünk volt, ott a 3. emeleten, az ő fizikata-

nítását meghatározó környezetben tartózkodott szinte állandóan. Sokat dolgozott. (Így mondta: „*tanítottam és egyéb értelmes és fontos dolgokkal foglalkoztam*”.)

Én magam közel négy évtizeden át voltam a folyosó túl- oldalán a szembe-szomszédja. (Ugyanis a tanár úr szobája és a biológia szertár között csak kb. tíz lépésnyi a távolság.) Az ünnepélyen a megemlékezők közé tehát azért kerül- tem, hogy szólaljon meg az a kollégája, aki bár nem szakos társa Vermes Miklósnak, de sok-sok éven át a közelében dolgozott. Nem kell aggódni, nem kezdek bele személyes emlékeim felsorolásába, és mindazt, amit róla elmondani szeretnék, igyekszem röviden megfogalmazni. Már csak

MAGYAR FOTÓ. Sándor Zsuzsa

azért is, mert közismert, hogy a tanár úr (én mindig így szólítottam őt) mennyire nem szerette a sok, szerinte felesleges beszédet. De az is jellemző volt rá, hogy mindig szívesen segített annak, aki hozzá fordult. Társalogni csak ritkán lehetett vele, de kérdezni tőle bármikor. Komolyan, figyelmesen meghallgatta az illetőt, aztán a jól-rosszul elmondottakból kihámozta, hogy mi a kérdező problémája, továbbá számításba véve, hogy az mennyire lehet tájékozott a témában, úgy válaszolt – az érdeklődő személyéhez és tudásához igazítva –, hogy az embernek az volt a benyomása, hogy a leglényegesebbet a legérthetőbben és használhatóbban tudta meg arról, amit megkérdezett.

Gyakran bementem meghallgatni Vermes tanár úr fizikaóráját. Leültem az utolsó padba, figyeltem, és igyekeztem tanulni. Nem annyira fizikát, hanem inkább tanári magatartást és módszert. Például érdekelt, hogy az új tan-

anyag tárgyalásakor milyen kérdéseket tesz fel az osztálynak. A válaszokat hogyan használja fel magyarázatában? Hogyan értékeli, ha a tanuló értelmesen kérdez? Mikor hatásos, és mikor viszi előre az ügyet egy-egy tréfás megjegyzés? Hogyan éri el, hogy a tanulók rájöjjenek arra, hogy már nem lehet boldogulni az okoskodással és csak a – természetesen előkészített – eredmény fogja a helyes irányba terelni a közösen végzett, tudományos nyomozást. Megrendezte, hogy úgy tűnjön a tanulóknak, hogy – bár némi tanári segítséggel – tulajdonképpen ők fedezték fel azt a fizikai törvényt, „amelyet az egész órán annyira kerestek”. (Az idézett részt az egyik tanuló fogalmazta így.) Legyen, hadd gondolják úgy, hogy övék az érdem, mert hiszen ők válaszoltak jól a feltett kérdésekre, és ők kérdeztek olyan okosan, és ők keresték meg azokat a tényeket, amelyeket még figyelembe kellett venni. Talán még a tanár úr által végzett kísérlet is azért sikerült olyan jól, mert ők kellő érdeklődéssel figyelték.

Vermes tanár úrnak volt valami utolérhetetlen, jellegzetes személyes varázsa, ami persze a tanításában is érvényesült. Azonban kollégái és a tanárjelöltek nemcsak kiváló fizikaórákat láthatták, hanem azt is, hogy azok előkészítésében milyen sok és rendszeres munka van. Azzal, ahogy dolgozott és tette a dolgát – magatartásával – hatott ránk. Az ember igyekezett többet kihozni magából, és többet is jobban dolgozni azért, hogy tanítása eredményesebb legyen. Megtanultuk tőle, hogy a legbeváltabb módszert is lehet tovább javítani, tökéletesíteni, korszerűbbé, hatékonyabbá, élményt adóbbá tenni. Én is megpróbáltam példáját követni. És ha igyekeztemnek volt valami eredménye: köszönöm Tanár úr, hogy segített nekem.

Kövesi Sándorné

Jedlik Ányos Gimnázium, Budapest

NAGYON SZUBJEKTÍVEN VERMES TANÁR ÚRRÓL

Tudós munkatársak, tanár kollégák, volt diákok emlékeznek *Vermes* tanár úrra. Én mint volt diákja s egyszersmind későbbi tanár kollégája szólnék néhány szót emlékeimről.

Diákja a csepeli Jedlik Ányos Gimnáziumban lettem, elsős gimnazista koromban, oda kerültem vissza tanárnak, és lettem csodáló kollégája haláláig. Ez a kettős minőségem már megkülönböztet emlékező társaimtól, de van még egy lényeges különbség köztük és közttem. Mégpedig az, hogy ők (az Eötvös Kollégiumban és a Farsorban megszokott szóhasználatnál élve) dögészek, én meg filosz volnék, magyar–angol szakos bölcsész.

Ezt lényeges közlendőnek tartom, hisz bárki tudhatja, hogy mennyire más a kétféle érdeklődésű ember agya járása. És mégis, jóllehet engem nem befolyásolt a tanár úr hatalmas tudása a pályaválasztásban, és azoknak a szellemi örömöknek sem lehettem részese, amelyeken tudós társaival osztozott, legalább annyit köszönhetek Vermes tanár úrnak én is, mint a másik tábor.

Neki köszönhetem először is a természetet. Kisgyerekoromtól kezdve könyvmoly lévén, semmi nem vonzott, csak a szoba mélyén az olvasás, meg a nyelvek mérhetetlenül érdekes világa, és akkor a fizika előadó ajtaján egy-